

Gemiddeld 65 keer per week matcht een nieuw DNA-profiel met een al aanwezig profiel.

DNA-databank goed gevuld

De DNA-databank voor Strafzaken loopt goed vol sinds een wetswijziging medio vorig jaar. Ook het aantal matches neemt toe. 'Bij een match krijgt de politie op een presenteerblaadje de naam van de persoon aangeboden die matcht met het spoor of de sporen.'

De DNA-databank voor Strafzaken, in beheer bij het Nederlands Forensisch Instituut, koppelt sporen aan personen. Ze bevat DNA-profielen van verdachten, veroordeelden, ex-gedetineerden (op vrijwillige basis), overleden slachtoffers en van sporen die op een plaats delict (PD) zijn aangetroffen. In 1997 werd gestart met het vullen van de databank. Het aantal DNA-profielen in de databank bleef de eerste jaren beperkt, maar steeg de laatste jaren fors (zie infographics). Die toename is vooral het gevolg van de Wet DNA-onderzoek bij veroordeelden, die op 1 mei 2010 ook van toepassing werd op veroordeelden wegens ieder misdrijf waarop voorlopige hechtenis mogelijk is. De verwachting is zelfs dat dit twee- tot driemaal zo veel profielen van veroordeelden gaat opleveren.

De capaciteit bij het NFI is toereikend voor veertigduizend à vijftigduizend profielen van veroordeelden per jaar, zegt Kees van der Beek, de beheerder van de Nederlandse DNA-databank van het Nederlands Forensisch Instituut. “Op mijn afdeling werken nu negen mensen. Zij kunnen die aantallen op dit moment goed behappen.” Of de verwachte toename van het aantal profielen in de databank procentueel meer matches gaat opleveren, weet Van der Beek niet. “De vraag is natuurlijk of het nieuwe soort veroordeelden in het verleden meer of minder criminele feiten gepleegd hebben dan de veroordeelden die tot nu toe zijn opgenomen.”

Het aantal profielen is overigens ‘netto’: profielen van mensen die niet veroordeeld zijn of in hoger beroep vrijgesproken, zijn verwijderd. Profielen van sporen worden verwijderd nadat iemand voor het delict waarvoor de sporen zijn afgenomen, is veroordeeld of wanneer het openbaar ministerie geen gebruik heeft gemaakt van de match. In 2009 werden om deze redenen 1110 profielen van personen en 3581 profielen van sporen verwijderd.

Matches

Als een nieuw DNA-profiel overeenkomt met een DNA-profiel dat al in de databank aanwezig is, wordt dat een match genoemd. Dat gebeurt gemiddeld 65 keer per week. Er zijn twee soorten matches: matches tussen het DNA-profiel van een persoon en een PD-spoor en matches tussen PD-spooren onderling. In het eerste geval wordt aan het PD-spoor de naam van een mogelijke verdachte gekoppeld, in het tweede geval zijn twee of meer delicten gekoppeld via het op beide plaatsen aangetroffen DNA-profiel.

In totaal heeft de DNA-databank al meer dan 24.000 spoor-persoon-matches opgeleverd, waarbij ruim tienduizend personen zijn betrokken. Daarnaast zijn netto ook nog ruim vijfduizend spoor-spoor-matches gevonden. Van der Beek: “Bij een match krijgt de politie op een presenteerblaadje de naam van de persoon aangeboden die matcht met het spoor of de sporen.” Het NFI levert daarbij naam, geboortedatum en –plaats plus parketnummer. Die gegevens zijn ook aangemeld bij de strafrechtsketendatabank (SKDB). Dat voorkomt dat in meerdere regio’s DNA-materiaal van dezelfde persoon wordt afgenomen, zegt Van der Beek. “Niet in alle landen werkt het zo, maar Nederland heeft gelukkig een centraal systeem waarin je kunt zien of iemand al voorkomt in de

DNA-databank.” Een dader matcht gemiddeld met twee sporen. Bij ruim negentig procent van de matches was het spoor afkomstig uit volumecriminaliteit, zoals inbraken en autodiefstallen. In 2,7 procent van de matches kwam het spoor uit een zedenzaak, eveneens in 2,7 procent uit levensdelicten. Van der Beek benadrukt dat niet iedere match tot een opgeloste zaak leidt. Een spoor dat matcht hoeft geen daderspoor te zijn, terwijl een spoor ook een match kan geven in een zaak die al op een andere manier kan zijn opgelost.

Rendement

Een spoor dat in de DNA-databank komt, heeft een gemiddelde kans van 43 procent om vroeger of later een match te geven met een persoon. Soms is dat meteen bij opname in de databank, soms pas na vele jaren. De DNA-databank heeft de afgelopen jaren een groot rendement gehad, stelt het NFI. Er waren opvallende matches die veel in de media genoemd werden. In 2009 leidde een internationale match in Duitsland tot de veroordeling van de man die in 1994 een bejaarde vrouw vermoordde in Heerlen. Ook in de Puttense moordzaak leidde een DNA-databankmatch tot een aanhouding. Van recente datum zijn de matches die leidden naar een verdachte in de zaak van Andrea Luten en naar de verdachte in de zaak van het ‘Rozenmeisje’, de Poolse jonge vrouw die in 1996 in Limburg vermoord werd. De Nederlandse matches vonden overigens plaats nadat de met het spoor matchende persoon als veroordeelde voor een ander delict in de DNA-databank terecht kwam.

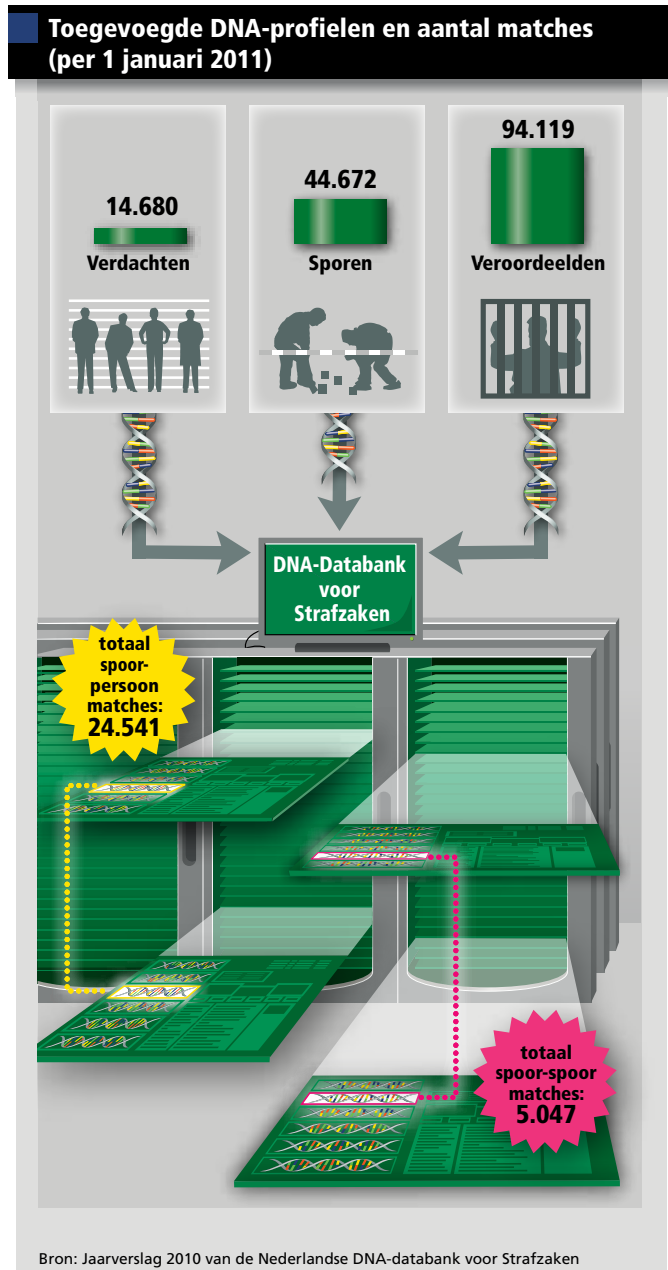
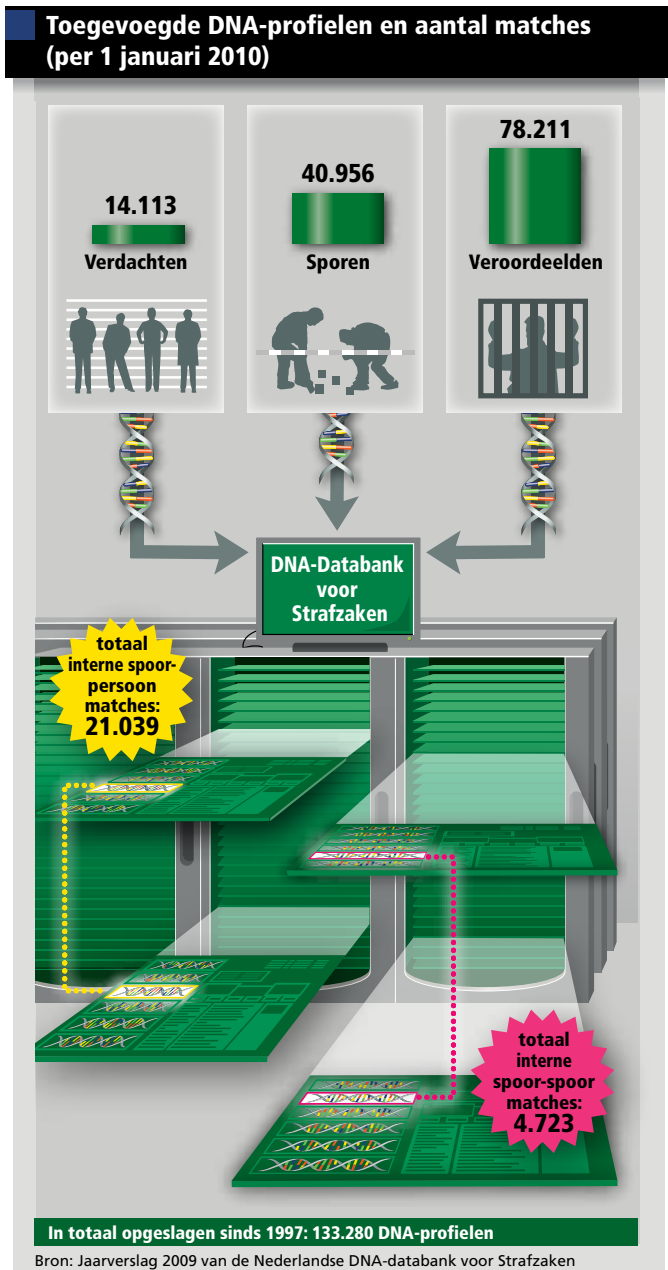
Internationale uitwisseling

Door het Verdrag van Prüm (zie kader Prüm) zijn internationale DNA-profielvergelijkingen mogelijk. Dat verdrag schrijft voor dat een land andere landen toegang verleent tot zijn DNA-databank. Elk spoor in de Nederlandse databank gaat standaard naar alle deelnemende landen. In Nederland werden in 2009 ruim 255.000 profielen ontvangen en 25.000 nieuwe of veranderde profielen verstuurd. Van der Beek: “Bij het NFI maken we elke ochtend tussen 6.00 en 7.00 uur een nieuwe kopie van de databank. Alle nieuwe of gewijzigde profielen gaan dan automatisch naar de negen landen die op dit moment al operationeel zijn.”

De internationale profielvergelijking leverde tot nu toe ruim 1.735 gerapporteerde matches op. Ongeveer de helft van alle internationale matches zijn met Duitsland. Overigens worden alleen de sporen vergeleken die in aanmerking komen volgens de *Inclusion Rules van Prüm*. Van der Beek: “Die bepalen dat spoorprofielen minimaal zes loci (kenmerkcombinaties, red.) moeten hebben en persoonsprofielen minimaal zes van de zeven Europese standaard loci.” Nederland wil liever dat het DNA-profiel op meer kenmerkcombinaties wordt vergeleken, om vals-positieve of vals-negatieve matches te voorkomen. Van der Beek: “Nederland wil meer zekerheid voordat een match betrouwbaar genoeg is om gerapporteerd te worden. Daarom doen we na een match op zes of zeven loci aanvullend onderzoek om te komen tot een match die betrouwbaarder is. Op het moment dat je het

>>

>>

Het aantal DNA-profielen in de databank en het aantal matches is toegenomen.

profiel verbeterd hebt, wordt het opnieuw uitgestuurd om te kijken of er nog steeds sprake is van een match.”

PD-onderzoek

De enorme hoeveelheid DNA-sporen in de databank bij het NFI is gemakkelijk te verklaren voor Bert Corbijn en Guus Gussenhoven. Corbijn is hoofd forensische opsporing in Brabant-Zuid-Oost, Gussenhoven is forensisch adviseur bij ‘Zuid-6’, het samenwerkingsverband tussen de zes korpsen beneden de rivieren. Bij PD-onderzoek komen immers steeds vaker DNA-sporen beschikbaar, stelt Gussenhoven. Hij spreekt over een hype. “De forensische opsporing is goed opgeleid en uitgerust om op de juiste wijze met DNA-sporen om te gaan. Ook de ketenpartners hebben DNA ontdekt. Daar hebben opleidingen, politseries op tv en artikelen in de media aan bijgedragen.”

Volgens Gussenhoven en Corbijn slaagt de forensische opsporing in Nederland erin om sporen steeds meer dadergerelateerd te maken. Dat is een vak op zich, stellen ze. Forensische assistenten en ervaren rechercheurs stellen DNA-sporen veilig. Het is de kunst die sporen mee te nemen die in relatie staan tot het gepleegde feit. “Als die sporen zijn veiliggesteld, start het proces dat ertoe leidt dat DNA-profielen in de databank worden opgenomen. Dat is een doorlopend proces, elke dag weer. En dan is de groei van die databank niet zo verrassend.”

Wangsluim

De groei is volgens de twee ook te verklaren uit de wetwijziging per 1 mei 2010, die het mogelijk maakt sporen af te nemen van mensen die veroordeeld zijn voor alle delicten waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan. Die vallen in twee categorieën uit-

een. De eerste categorie zijn de mensen die in een penitentiare inrichting zitten. “Die zijn natuurlijk gemakkelijk te benaderen.” Voor de tweede categorie, die de straf al uitgezeten heeft, organiseert BZO, net als de overige korpsen in Nederland, een zogeheten ‘regionaal wangslijmspreekuur’. Mensen moeten zich dan op bevel van de officier van justitie melden bij de politie om wangslijm te laten afnemen. “Op die dagen komen in Brabant Zuid-Oost gemiddeld veertig à vijftig mensen. Als ze verstek laten gaan, worden ze gesignaleerd in het opsporingsregister”, vertelt Corbijn. “Ze voldoen immers niet aan een bevel van de officier van justitie.” Als het aantal wegblijvers te hoog oploopt, organiseert het korps zelfs ‘regionale wangslijmveegdagen’. Corbijn: “Dan gaan we bewust op zoek naar mensen die nog wangslijm moeten afstaan. We maken daar personeel voor vrij en nemen de hele dag wangslijm af. Daarmee geven we het signaal af dat we het serieus nemen en dat je niet zomaar een bevel van de officier naast je kunt neerleggen. En om de databank goed gevuld te krijgen natuurlijk.”

Over het wetsvoorstel om *familial searching* mogelijk te maken, wat kan leiden tot een nóg grotere databank, zijn ze kort. Het is voorbarig en er zullen eerst landelijke richtlijnen moeten worden ontwikkeld. “Maar het kan zeker meerwaarde hebben in TGO-waardige zaken.” Eigenlijk is het simpel, zeggen Gussenhoven en Corbijn: vanuit de opsporing zou het mooi zijn als van iedere baby bij de hielprik ook meteen het DNA afgenomen wordt. “Maar maatschappelijk gezien gaat dat niet lukken.” Nederland heeft volgens hen al een vooruitstrevende DNA-wetgeving en loopt Europees gezien al voorop.

Peuken

Corbijn geeft aan dat de DNA-databank ook maar één van de tools is. “DNA is niet heilig. Het is een belangrijk forensisch opsporingsmiddel, maar naast DNA heb je altijd iets anders nodig: steunbewijs, verklaringen, andere sporen. Alleen DNA is niet voldoende. Natuurlijk speelt ook de context mee. Lag die ene peuk nu in de voortuin of binnen op tafel?” Gussenhoven glimlacht en brengt het rookverbod naar voren. “Het ideale van de huidige maatschappij van nu is dat je vaste rookplekken hebt.” Kwaadwillenden kunnen vanaf deze plaatsen peuken meenemen en deze vervolgens op PD’s als spoor achterlaten. Corbijn vult hem aan: “De gemiddelde Nederlander rookt niet meer, maar de gemiddelde verdachte nog wel.” Hij vertelt dat er op PD’s soms honderden peuken worden veiliggesteld teneinde daar een DNA-profiel uit te halen. “Die worden allemaal in zakjes gestopt, geanalyseerd. Welke peuk lag waar? Welke peuk is nu door wie achtergelaten?”

Grensregio

Hoe meer sporen er in de databank zitten, hoe hoger dan kans op resultaat. “Daar moeten we natuurlijk ook Prüm noemen”, zegt Corbijn. Zeker nu Slowakije als negende land is aangesloten. “Als een land geopend wordt, krijg je eerst veel historische hits. Bij Slowakije valt dat mee natuurlijk, maar toen Duitsland openging, hadden we ineens duizend

Nederland heeft een vooruitstrevende DNA-wetgeving en loopt in Europa voorop.

“De gemiddelde Nederlander rookt niet meer, maar de gemiddelde verdachte nog wel.”

>>

■ Prüm

Internationale profielvergelijking is mogelijk dankzij het Verdrag van Prüm. In dat kleine Duitse stadje in de Eifel ondertekenden Nederland, Duitsland, Oostenrijk, België, Luxemburg, Frankrijk en Spanje in 2005 een verdrag dat was bedoeld om de strijd tegen terrorisme, grensoverschrijdende criminaliteit en illegale migratie te ondersteunen. Het verdrag regelt onder andere de onderlinge uitwisseling van vingerafdrukken, en DNA- en kentekengegevens. Sinds 2005 ondertekenden nog tien landen het verdrag. Tijdens het Duitse EU-voorzitterschap in 2007 werd het verdrag omgezet in EU-wetgeving. De 27 EU-lidstaten verleenden elkaar daarmee het recht om DNA-profielen in hun DNA-databanken volledig geautomatiseerd te vergelijken met de DNA-databanken in andere lidstaten. Wie DNA-databank zegt, zegt dus ook Prüm. Databankbeheerder Kees van der Beek van het Nederlands Forensisch Instituut vertelt meteen een nieuwtje. Per 26 november 2010 kan Nederland nu ook volautomatisch profielen uitwisselen met Slowakije. Na Oostenrijk, Duitsland, Slovenië, Luxemburg, Finland, Spanje, Frankrijk en Bulgarije is Slowakije het negende land waarmee dagelijks alle nieuwe Nederlandse DNA-profielen worden vergeleken, inclusief de sporen van cold-casezaken.

Obstakels

De overige zeventien EU-landen hebben tot 26 augustus 2011 de tijd om de op het Verdrag van Prüm gebaseerde EU-raadsbesluiten te implementeren. Maar een aantal landen gaat dat niet halen, zegt Van der Beek. "België, momenteel EU-voorzitter, heeft een enquête gehouden en daaruit komt naar voren dat sommige landen niet op tijd klaar zijn. Dat is jammer. Want in dit verband geldt: hoe eerder, hoe beter. Het is immers in het belang van alle landen om zo snel mogelijk toegang te hebben tot elkaars systemen. Maar een land moet er zowel technisch als juridisch klaar voor zijn om mee te gaan doen. Sommige landen zijn technisch nog niet klaar, andere landen juridisch nog niet". Een voorbeeld is België, één van de ondertekenaars van het oorspronkelijke Verdrag van Prüm. België is volgens Van der Beek al jarenlang technisch klaar voor geautomatiseerde uitwisseling maar de Belgische wetgeving is dat nog niet.

2011

Van der Beek hoopt dat 2011 het jaar van de Prüm-doorbraak wordt. "Er komen in ieder geval meer landen bij die meedoen. Maar ik denk niet dat ze de deadline van 26 augustus allemaal halen". Uiteindelijk mogen er dertig landen meedoen: de zevententwintig EU-landen plus Noorwegen, IJsland, Zwitserland en Liechtenstein. "Dat zijn er 31, maar omdat de profielen van Liechtenstein bij Zwitserland in de databank zitten, praat je over dertig aansluitingen".

hits." Natuurlijk verwachten ze veel van de dagelijkse uitwisseling met grensregio België. "België willen we er heel erg graag bij hebben, gezien onze ligging."

Het aantal matches kan dan een probleem worden. Het NFI rapporteert de matches aan het korps. Maar dan? "Je moet onderscheid maken tussen DNA-hits in 'gekozen rechercheonderzoeken' en de onverwachte hits", zegt Corbijn. In een TGO of een ander team is er capaciteit voldoende. Maar het probleem zijn de hits die onverwacht binnenkomen. Met name daar ligt voor het korps een uitdaging om daar capaciteit bij te vinden. "Het is eeuwig zonde dat je aan de voorkant dingen goed organiseert en dat je dan een match krijgt waar je niets meer mee kunt omdat de capaciteit ontbreekt", stelt Corbijn. Overleg met het OM moet daarbij helpen. "Eerst worden de matches veredeld met andere informatie. Dan volgt een weging in het MT: wat voor zaak is het, is het een oude zaak, is de verdachte al veroordeeld voor soortgelijke feiten, is er nog een opsporingsbelang? Op basis daarvan krijgt een match in de DNA-databank wel of geen vervolg bij het korps" Corbijn en Gussenhoven vinden dit geen optimale oplossing: "Je mist toch een opsporing van een strafbaar feit. En bovendien doe je niet maximaal recht aan de benadeelde. Maar helaas is altijd weer een belangrijk weeginstrument: de capaciteit."

Screenen

Over de samenwerking met het NFI zijn ze in het zuiden goed te spreken. Wel moet de politie volgens Corbijn goed blijven screenen wat ze bij het NFI aanbiedt. "We moeten niet meer alles aanbieden, dat kan niet meer. Dankzij onze forensische adviseurs zijn vraag en antwoord nu in balans. Op elke PD bepalen we: welke sporen zijn kansrijk? Wat kan het NFI ons snel leveren? We hebben met het NFI zelfs een *service level agreement* waarin precies is vastgelegd wat ze wel of niet voor ons doen. Natuurlijk, het gaat nooit snel genoeg. We willen altijd snel antwoord. Maar als je het vergelijkt met een jaar of vier terug, dan gaat het nu hartstikke goed. Het NFI mag trots zijn op de databank, dat is een voorbeeld voor andere EU-landen." ■

Wilt u reageren op dit artikel?

Mail naar rene.leijen@politieacademie.nl

Voor meer informatie:

[PKN > Forensische opsporing > DNA-sporen](#)

[PKN > Forensische opsporing > DNA-celmateriaal afnemen](#)

[PKN > Internationaal > Verdragenbank > Multilaterale verdragen](#)